

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE
EŞİTLİK KURUMU

ANKARA AKYURT GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ

(Rapor No: 2020 / 20)

(Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 20.10.2020 tarih ve 2020/218 sayılı kararında oy çokluğu ile kabul edilmiştir.)

EKİM 2020

İçindekiler

KISALTMALAR	iii
I. GİRİŞ	4
II. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Merkeze İlişkin Genel Bilgiler	6
2.2. Merkez Personeli	6
2.3. Merkezde Kalan Özgürlüğünden Mahrum Bırakılanlar	8
III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	8
3.1. Merkeze Kabul ve Yerleştirme	8
3.2. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Disiplin ve Şikâyet Mekanizmaları.....	9
3.3. Fiziksel Koşullar.....	9
3.4. Sağlık Hizmetleri ve Covid-19 Pandemisine Yönelik Tedbirler.....	11
3.5. Beslenme	13
3.6. Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam ve Dış Dünya ile İletişim	14
3.7. Güvenlik	15
IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER.....	16
4.1. Değerlendirmeler	16
4.2. Tavsiyeler	16
4.2.1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler	16
4.2.2. Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler	17
4.2.3. Jandarma Genel Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler	18
4.2.4. Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler	18

KISALTMALAR

BM : Birleşmiş Milletler

OPCAT : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol

TİHEK : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

UÖM : Ulusal Önleme Mekanizması

YUKK : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”* 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
3. Geri gönderme merkezleri, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) bulmaktadır. YUKK'nin geri gönderme merkezi başlıklı 58'inci maddesi; *“(1) idari gözetime alınan yabancıların, geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenleneceği”* hükümlerini haizdir.

4. 22 Nisan 2014 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik”in 3/1-ç bendine göre geri gönderme merkezi; *“idari gözetim altına alınan yabancılara barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri”* ifade etmektedir.
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan yabancılara tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK’in görev ve yetki alanına girmektedir. 14.08.2020 tarihinde anılan görevlerin icrası kapsamında Ankara Akyurt Geri Gönderme Merkezine **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir
6. Ziyaret heyetinde,... yer almıştır.
7. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2019/11 numaralı kararı ve 13/08/2020 tarih ve 413 sayılı Başkanlık oluru ile 14 Ağustos 2020 tarihinde gerçekleştirilen Ankara Akyurt Geri Gönderme Merkezi¹ izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
8. Ziyaret, Merkez Müdürü ve İl Göç Müdürü ile yapılan kısa bir ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede; heyetimiz tarafından ziyaretin amacı ve kapsamı ile TİHEK’in ulusal önleme mekanizması rolüne ilişkin detaylı bilgiler verilmiş; Merkez idarecilerinden ise Merkeze ilişkin genel bilgiler alınmıştır. Ortak alanların izlenmesinin ardından rastlantısal yöntemle ve anonimliği sağlayacak şekilde özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla Merkez personeli bulunmaksızın özel görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

---

¹ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

9. Ziyaret, Covid-19 pandemisinin yarattığı riskli durumdan kaynaklı olarak olağan ziyaretlerden daha kısa tutulmuştur.

II. GENEL BİLGİLER

2.1. Merkeze İlişkin Genel Bilgiler

10. Çevre alanı 15.000 m² metrekare olan Merkez bloğu, 30.000 m² metrekarelik bir alan üzerine kurulmuştur. 2019 yılında inşa edilen Merkez, 2019 yılı Ekim ayı itibarıyla da yabancı kabulüne başlamıştır. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkez, ülkemizde hizmete açılan en yeni geri gönderme merkezidir.
11. Merkez, 800 yatak kapasitesine sahip olmakla birlikte ziyaret tarihi itibarıyla 500 yatak kapasitesi ile hizmet vermektedir.
12. Merkezin ortak kullanım alanlarında; revir, yemekhane, havalandırma alanları, görüşme odaları, çocuk oyun odası, kütüphane, ibadet odaları bulunmaktadır.
13. Merkezin 5 adet hizmet aracı bulunmaktadır.
14. Merkezin dış güvenliği jandarma tarafından, iç güvenliği ise Merkezin güvenlik personeli tarafından temin edilmektedir.

2.2. Merkez Personeli

15. Merkezde 208 personel görev yapmaktadır. 3'ü jandarma, 3'ü de özel güvenlik personeli olmak üzere Merkezde toplam 13 kadın personel istihdam edilmektedir. Merkez personeline ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 1: Merkezde fiilen hizmet veren personel sayısı

	<i>Unvan</i>	<i>Sayı</i>
1.	Müdür	1
2.	İl Göç Uzmanı	6
3.	Gıda Mühendisi	1

4.	Psikolog	2
6.	Tercüman	4
7.	Güvenlik Görevlileri	103
8.	Temizlik Görevlileri	19
9.	Doktor	4
10.	Sağlık Personeli	4
12.	Büro Elemanı	1
13.	Teknik Personel	6
16.	Yemekhane Personeli	5
17.	Şoför	7
18.	Jandarma Personeli	45
<i>TOPLAM</i>		208

16. Gerek hastaneye sevklerde gerekse de sınır dışı işlemleri esnasında güvenlik gerekçesiyle özgürlüğünden mahrum bırakılanlara Merkez ve jandarma personeli refakat etmektedir. Jandarma personel sayısının özellikle kadın jandarma personeli açısından ihtiyacı karşılamadığı; eksik olduğu ifade edilmiştir.
17. Merkez idaresi tarafından güvenlik personelinin geçici görevlendirme ile geldikleri bildirilmiştir.
18. Merkezde biri Farsça biri Arapça olmak üzere iki tercüman, hizmet alımı kapsamında geçici olarak görev yapmaktadır. Avrupa Birliği Geri Gönderme Merkezleri Projeleri kapsamında Rusça ve İngilizce bilen bir tercüman daha istihdam edileceği bilgisi verilmiştir.

2.3. Merkezde Kalan Özgürlüğünden Mahrum Bırakılanlar

19. Merkezde kalan özgürlüğünden mahrum bırakılanların sayısı, düzensiz göç hareketlerine göre değişiklik gösterebilmekte olup ziyaret tarihi itibari ile Merkezde 416 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmaktadır. Uyruk dağılımı incelendiğinde 13 farklı uyruktan barınan bulunmakta olup; Afganistan, Yemen, İran ve Irak uyruklu yabancıların yoğun olduğu görülmüştür.
20. Merkezde en yaşlı kişi 66 yaşında olup 65 yaşının üzerinde 4 özgürlüğünden mahrum bırakılan kalmaktadır. Merkezde en küçüğü 1,5 yaşında olan toplamda 6 çocuk bulunmaktadır. Merkezde 34 kadın ve 1 engelli özgürlüğünden mahrum bırakılan barınmaktadır. Merkezde hamile, emziren, refakatsiz çocuk, cinsel yönelimi farklı özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmadığı görülmüştür.
21. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar açısından Merkezde yoğun bir sirkülasyon olduğundan seyahat belgesi olanların ülkeye dönüşlerinin en kısa sürede yapılmaya çalışıldığı; seyahat belgesi olmayanlar için ise vatandaşı olduğu ülkenin ilgili makamları ile irtibata geçilmek suretiyle seyahat belgesi temin edildiği; ortalama 6 ay içerisinde dönüş işlemlerinin tamamlandığı bildirilmiştir.

III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

3.1. Merkeze Kabul ve Yerleştirme

22. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar Merkeze kolluk görevlileri refakatinde getirilmekte; bu kişilere ait belgeler de kolluk görevlilerince teslim edilmektedir. Durumuna göre ilgili yatakhane sine yönlendirilmekte ve dosyası incelenerek hakkında sınır dışı kararının alınıp alınmayacağı değerlendirilmektedir.
23. Merkeze alınanların üst araması yapılmaktadır. Üst araması sırasında insan onuru ile bağdaşmayacak bir tutum veya davranışa ilişkin bir şikâyet alınmamış, görüşmeler sırasında da bu yönde bir tespit bulunulmamıştır. Merkeze kabulde kişilere ait değerli eşyalar Merkezin emanet odasında muhafaza edilmektedir.
24. Merkeze ilk girişte; özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan adı-soyadı, uyruğu, doğum tarihi, anne-baba adı gibi kimlik bilgileri ve biyometrik verileri alınmaktadır.

25. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların odalara yerleştirilmelerinde; cinsiyet ve engellilik durumu gibi kriterler esas alınmaktadır.

3.2. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Disiplin ve Şikâyet Mekanizmaları

26. Birebir gerçekleştirilen görüşmelerde, özgürlüğünden mahrum bırakılanların genel olarak Merkez personelinden ve yönetimden memnun olduğu gözlemlenmiştir.

27. Gerçekleştirilen görüşmelerde, Merkez müdürünün gün içerisinde sıklıkla yüz yüze görüşmeler yapmak suretiyle özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep ve şikâyetlerini dinlediği ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların, her katta görev yapan kat sorumluları aracılığıyla dilekçelerini iletebildiği tespit edilmiştir.

28. Dilekçelere Merkez idaresi tarafından ortalama 1 hafta içerisinde geri dönüş yapıldığı görülmüştür.

3.3. Fiziksel Koşullar

29. Merkezin fiziksel koşulları incelendiğinde; 2019 Ekim tarihinde açılması sebebiyle binanın fiziki durumunun genel olarak iyi olduğu görülmüştür. Merkezin dış peyzaj çalışmaları halen sürmektedir.

30. İdari bölümler ve yaşam alanları bloklar halinde konumlandırılarak ortada kalan havalandırma alanını daire şeklinde çevrelemektedir. Merkezde havalandırma alanı olarak kadınlara ve erkeklere ayrı olmak üzere iki adet avlu bulunmaktadır. Avlulara yemekhane içerisinden geçiş mümkündür.

31. Merkezin koridor ve ortak alanlarının aydınlık, ferah ve yeteri genişlikte olduğu tespit edilmiştir.

32. Doğal afet, yangın, isyan gibi çıkabilecek olaylara ilişkin Merkezin müdahale planı bulunduğu; Merkez bünyesinde çalışır durumda yangın alarm sistemi ve merdiveni olduğu görülmüştür.

33. Merkezin fiziki koşulları, engelli barınanlar da düşünülerek tasarlanmıştır. Merkezde engelli rampaları; barınanların kullanımına açık asansörler ve engelli barınanlar tarafından kullanılacak engelli sandalyesi mevcuttur.

34. Havalandırma alanının geniş ve yeterli olduğu, bu alanda çocuklar için bir oyun alanı; yetişkinler için de 2 basketbol potası ve voleybol filesi bulunduğu görülmüştür. Merkez bünyesinde kapalı spor salonu bulunmamaktadır.
35. Merkezde her bir bölüm 7-8 odadan oluşmaktadır. Kısımlar arası parmaklıklı kapılar bulunmaktadır.
36. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların barındırıldığı odalar genel olarak 6 ve 10 kişilik olacak şekilde oluşturulmuştur. Bunun yanında, 20 kişilik odalar da mevcuttur. Merkez kapasitesinin doluluk oranının yarısına dahi ulaşılmadığı Covid-19 pandemisi sürecinde, tedbirler kapsamında odalarda genellikle 4 kişinin kaldığı gözlemlenmiştir.
37. Her bir odada tuvalet ve banyo bulunmakta; 20 kişilik odalarda 2 ayrı tuvalet ve banyo bulunmaktadır.
38. Merkezde her bir kişi başına yaklaşık 4 metrekarelik yaşama alanı düştüğü görülmüştür.
39. Odalarda genel olarak ranza tipi yatak ve kıyafet askılıkları bulunmaktadır.
40. Odalar aydınlık ve ferah durumdadır. Havalandırma, pencerelerin açılması suretiyle sağlanmaktadır. Isınma ise doğalgaz ile sağlanmaktadır.
41. Merkezde 7/24 saat sıcak suya erişim mümkündür. Koşullarda, su kesintisi halinde yaşanacak olası sorunları gidermek adına dağıtıldığı anlaşılan fazla miktarda su bidonları gözlemlenmiştir.
42. Merkez idaresi ile yapılan görüşmede, su ihtiyacının Akyurt ilçesine ayrılan 500 tonluk depodan sağlandığı; yaz mevsimi ile birlikte Akyurt ilçesi genelinde bahçe sulamaları sıklaştığı için Merkezde su kesintilerinin yaşandığı; sorunun çözümüne ilişkin olarak geçici olarak Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi'nden tanker kiralandığı; Merkeze suyun bu şekilde taşındığı ifade edilmiştir.
43. Çocuklar için oyuncaklar dağıtıldığı görülmüştür. Bununla birlikte çocuk oyun alanı için ayrılan bölgede ziyaret tarihi itibarıyla hiçbir ekipman bulunmamaktadır. Ancak Merkez idaresi tarafından; Kızılay ile bir projenin yürütüldüğü, çizimlerinin yapıldığı; 1 ay içerisinde projenin tamamlanacağı; çocuklar için özel öğretmen talebinde bulunulacağı bilgisi iletilmiştir.
44. Merkez idaresince, günlük ortak alanların temizliğinin Merkez temizlik personeline yapıldığı, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara şampuan ve sabun içeren hijyen setlerinin dağıtıldığı bildirilmiştir. Merkez genelinde temizlik sorunu olduğu gözlemlenmemiştir.

45. Bununla birlikte; Merkez genelinde rahatsız edici düzeyde sinek yoğunluğu gözlemlenmiştir. Merkez idaresi tarafından; sineklerin Akyurt İlçesi kurban kesimhanelerinden kaynaklandığı, mevsimsel olduğu; ilaçlama yapıldığı ancak sineklerde bir azalma gerçekleşmediği ifade edilmiştir.
46. Merkez bünyesinde berber bulunmamaktadır.
47. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara nevresim, kadın pedi gibi malzemeler verildiği görülmüştür. Ayrıca yapılan görüşmeler neticesinde ayda bir kere çarşafların değiştirildiği iletilmiş; koşulların genel anlamda temiz olduğu gözlemlenmiştir. Ancak istikrarlı olarak, kişisel hijyen malzeme dağıtımının düzenli olmadığı, şampuan, sabun miktarlarının yeterli olmadığı; 45 gündür tıraş aleti dağıtımının yapılmadığı ifade edilmiştir.
48. Yapılan gözlem ve görüşmelerde, çoğu özgürlüğünden mahrum bırakılanın yakalanma anındaki kıyafeti haricinde ikinci bir kıyafetinin bulunmadığı görülmüştür. Bu konuda talepte bulunulmasına rağmen kıyafet yardımının yapılmadığı iddiası dile getirilmiştir. Konuya ilişkin olarak, Ankara İl Müdürü tarafından, Merkez bünyesinde kalan özgürlüğünden mahrum bırakılanların, kıyafet ihtiyaçlarının karşılanacağı bir kıyafet ünitesi alanı tasarlandığı ve 1-2 ay içerisinde hayata geçirileceği ifade edilmiştir.

3.4. Sağlık Hizmetleri ve Covid-19 Pandemisine Yönelik Tedbirler

49. Merkezin reviri bulunmaktadır.
50. Revirde, 24 saat esasına göre 4 doktor ve 4 hemşire görev yapmaktadır. Görevli sağlık personeli 1 doktor 1 hemşire olacak şekilde dönüşümlü olarak görev yapmaktadır.
51. Revirde yapılan işlemler ve hastaneye sevk talebi bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar hakkında yapılan tüm işlemler, revir defterine işlenmektedir. Tutulan defter ve kayıtlar kontrol edilmiş olup, kayıt altına alınan bilgilerin düzenli olduğu görülmüştür.
52. Hastaneye sevk talepleri yalnızca Merkezde görevli doktorun yetkisinde olup; idarenin takdirinden bağımsız olarak düzenli Akyurt Devlet Hastanesine sevk işlemlerinin gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir.
53. Merkeze ait hususi bir ambulansın bulunmadığı; hasta olanların Merkeze ait araçlarla 1 şoför ve 1 jandarma refakatiyle hastaneye götürüldüğü; ancak Covid-19 tedbirleri kapsamında; Merkez personelinin de sağlığını tehlikeye atmamak adına Covid-19 pandemi süresince hastaneden ambulans çağrıldığı ifade edilmiştir.

54. Psikolog hizmeti, hizmet alımı şeklinde sağlanmaktadır. Merkez idaresince psikolojik desteğe ihtiyacı olanlara yetkinlik sınırları içerisinde psikolojik destek sağlandığı, özgürlüğünden mahrum bırakılanların kendileri tarafından doldurulan formlar aracılığıyla takip edildiği görülmüştür.
55. Merkez idaresi tarafından, Covid-19 pandemisi süreci ile birlikte ülke çapında yakalamaların epey azaldığı; bu sebeple Covid-19 pandemisi ile birlikte Merkezde barınanların sayısında genel anlamda değişiklik olmadığı; 40 gün boyunca sınırların kapalı tutulması nedeniyle de sınır dışı işlemlerinin yapılamadığı ifade edilmiştir.
56. Covid-19 pandemisi nedeniyle bulaşmaların önlenmesi amacıyla Merkeze misafir veya izleyici kabul edilmediği bildirilmiştir.
57. Merkeze kabul edilen kimselerin öncelikle Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Zekai Tahir Burak Ek Binası'nda sadece Akyurt Geri Gönderme Merkezi için ayrılan özel bir bölümde Covid-19 taraması ve doktor muayenesinden geçtiği; sonrasında yeni gelenlerin, belirti aranmaksızın Covid-19 tedbirleri kapsamında Merkezde onlara ayrılan bir katta; 14 gün karantinaya alındığı ifade edilmiştir.
58. Heyetimizce karantina kısmında barınmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların kaldığı bölümler incelenmiştir. Yakalanma anında beraber olanların aynı odada; yakalandığında yalnız olanların ise karantina sürecini yalnız geçirdiği görülmüştür. Bu kişilerin, diğer gruplardan ayrı tutulup farklı zamanlarda havalandırmaya çıkarıldığı ifade edilmiştir. Bunun haricinde yaş ve kronik hastalığı bulunan barınanlar için herhangi bir farklı tedbir alınmadığı görülmüştür.
59. Revir doktoru tarafından, Covid-19 pandemi süreci boyunca Merkezde toplamda yalnız 4 pozitif vaka tespit edildiği; bu kişilerin izole edilerek tedavi süreçlerinin tamamlandığı ve iyileştiği; ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde 1 pozitif vaka, 1 de şüpheli özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunduğu bilgisi verilmiştir.
60. Merkez idaresi tarafından her gün ateş ölçümü yapıldığı, Covid-19 pandemisinin önlenmesi için gerekli tedbirlere ilişkin farkındalık oluşturacak şekilde Merkez koridorlarına Türkçe ve Arapça afişler asıldığı gözlenmiştir.
61. Merkezde görevli personele düzenli olarak dezenfektan, maske, kolonya dağıtımı yapıldığı, ancak özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik olarak bu dağıtımın seyrek olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların sosyal mesafe tedbirlerine riayet etmediği, maskesi olanların dahi maskelerini çoğunlukla takmadığı,

takanların da doğru şekilde kullanmadığı gözlenmiştir. Merkez idaresine bu husus sorulduğunda; sosyal mesafe tedbirlerine uyulmamasının herhangi bir cezaya sebebiyet vermediği bildirilmiştir.

3.5. Beslenme

62. Merkez bünyesinde 50 kişilik kadın yemekhanesi ve 150 kişilik erkek yemekhanesi olmak üzere toplamda 200 kişilik kapasitede 2 ayrı yemekhane bulunmaktadır. Yemekhane girişlerinde 12 lavabo ve sabunluk sistemi bulunduğu; sabunlukların dolu olduğu gözlenmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, 10'ar kişilik gruplar halindeki masalarda yemek yemekteledir.
63. Merkezin 3 öğün yemek ihtiyacı yemek şirketi tarafından hizmet alım yöntemi ile giderilmektedir.
64. Yemekhanede Avrupa Birliği'nin Geri Gönderme Merkezleri özelinde gerçekleştirdiği bir proje kapsamında; geçici olarak 1 gıda mühendisi ve beraberinde 5 personel görev yapmaktadır. Gıda mühendisince yemeklerden günlük numuneler alınarak kontrollerinin yapıldığı görülmüştür. 72 saatlik muhafazası gerçekleştirilen gıda numuneleri ile yemek menü listesi mukayese edilerek teyit edilmiştir.
65. Merkezde özel durumu olanlar için ayrı menü planlaması yapıldığı; hamile ve emzirenlere öğünleri dışında ek gıda takviyesi yapıldığı; buna ek olarak 7 yaş altı çocuklara bebek maması ve günlük 3 paket süt; 7 yaş üstü çocuklara günlük 1 adet süt, çikolata, bisküvi, yoğurt gibi ek gıdaların da günlük olarak dağıtıldığı görülmüş; bu uygulama olumlu ve örnek bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.
66. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemeklerden genel olarak memnun olduğu, bununla birlikte haftada yalnızca bir kez meyve çıkmasının özellikle çocuklar için oldukça az olduğu ve bunun artırılması yönünde yoğun talepleri olduğu görülmüştür.
67. Merkezde barınmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemeğe ilişkin talepleri ziyaret heyetimizce gıda mühendisine bizzat iletilmiştir.
68. Yemekhanede görevli personelin Covid-19 pandemisi tedbirlerine riayet ettiği; maskeli bir şekilde hizmet verdiği ve yemeklerin tek kullanımlık köpük tabldotlar aracılığıyla barınanlara servis edildiği gözlenmiştir.

69. Merkezde barınmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların içme suyu ihtiyacının kahvaltı ile birlikte kişi başına dağıtılan 1,5 litrelik pet su şişeleri ve koridorlarda bulunmakta olan hazır su sebilleri ile sağlandığı; özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde sebillerin gün içinde yeterli gelmemesi nedeniyle arttırılması talepleri heyetimiz tarafından yönetime bildirilmiştir. Ayrıca Merkez idaresi ile yapılan görüşmede, musluk suyuna da analiz yapılarak içilebilir nitelikte olduğunun belgelendirildiği ifade edilmiştir.
70. Merkez bünyesinde kantin bulunmamaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde pazar ve çarşamba günleri olmak üzere haftada 2 defa alışverişe gidildiği; ücreti mukabilinde barınanların ihtiyaçlarının temin edildiği aktarılmıştır.

3.6. Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam ve Dış Dünya ile İletişim

71. Merkez kütüphanesinde kitap sayısının ve farklı dil veya tür açısından kitap çeşitliliğinin yetersiz olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Merkezde yeni bir kütüphane projesinin söz konusu olduğu; Kızılay tarafından projesinin çizildiği; 1 ay içerisinde kütüphanenin tamamlanacağı aktarılmıştır.
72. Merkezde Covid-19 pandemi tedbirleri nedeniyle hiçbir sportif, sosyal ve kültürel, eğitim faaliyetinin icra edilemediği görülmüştür.
73. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların her yemek sonrası ve gece yarımşar saat olmak üzere günlük toplamda 120 dakika havalandırmaya çıkarıldığı görülmüştür.
74. Odaların bulunduğu koridor alanında yeterli oturma alanı ve televizyon odasının bulunmadığı; yalnızca çocuklar için sınırlı olarak çizgi film izleme imkânı olduğu görülmüştür.
75. Merkezde müslüman özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için mescit bulunmakla birlikte henüz bir din görevlisi atanmadığı görülmüştür. Merkezde başka dine mensup özgürlüğünden mahrum bırakılanlar olsa da bu kişilerin mensup oldukları dine özgü ibadethane talepleri bulunmadığı ifade edilmiştir.
76. Merkezde ankesörlü telefon bulunmamaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar şahsi telefonlarını kullanarak dışarı ile iletişim sağlamaktadır. Kadınlar için sabah 15, akşam 15 olmak üzere 30 dakika; erkekler için ise günde 15 dakika telefon kullanımının izni olduğu

görülmüştür. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde, konuşma sürelerinin arttırılmasını talep etmiştir. Bu talepler, tarafımızca idareye iletilmiştir.

77. Merkezde, özgürlüğünden mahrum bırakılanların ziyaretçileri ve avukatları ile görüşebilecekleri 5 adet görüşme odası yer almaktadır. Görüşme odalarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ile ziyaretçinin ortadan cam bir paravan ile ayrıldığı; mikrofon ile iletişimin sağlandığı, içerisinde kamera bulunmayan tek kişilik odalar olarak dizayn edildiği görülmüştür.
78. Yapılan görüşmeler neticesinde, özgürlüğünden mahrum bırakılanların haklarında verilmiş idari gözetim kararına karşı yargı yoluna başvuru; bu anlamda kanuni hakları adli yardımdan yararlanma haklarından haberdar olmadıkları; maddi imkânların kısıtlılığı nedeniyle avukatlık hizmeti alamadıkları görülmüştür.
79. Merkez idaresi ile gerçekleştirilen görüşmede, sivil toplum örgütleri ile birtakım işbirliği görüşmelerinin gerçekleştirildiğini ancak ziyaret tarihi itibarıyla hiçbir baro, dernek veya sivil toplum kuruluşunun tesisi gezme konusunda talebi olmadığı ifade edilmiştir.

3.7. Güvenlik

80. Merkez, üzerinde tel örgülü emniyet duvarı ile çevrili olup güvenlik kulübeleri ve arama kurtarma köpekleri ile güvenliğin sağlandığı görülmüştür.
81. Merkezde toplam 294 adet güvenlik kamerası bulunduğu; 17'sinin arızalı olduğu; harekete duyarlı oldukları için 1 ila 3 ay süre ile kayıt saklanabildiği ifade edilmiştir. Merkezin 24 saat izlenen 5 ekranı olan oldukça iyi organize edilmiş bir kamera sistem odası bulunmaktadır.
82. Merkez idaresi tarafından, Merkez bünyesinde jeneratör bulunmakta olup; elektrik kesintisi veya herhangi bir teknik arıza durumunda güç kaynağı ve jeneratörün devreye girdiği bu şekilde kamera kaydının kesilmediği görülmüştür.
83. Merkezde meydana gelebilecek olası doğal afet, yangın gibi olaylara ilişkin Merkezin acil müdahale planının bulunduğu, yangın alarm sisteminin aktif olduğu görülmüştür.
84. Merkezin iç güvenliği özel güvenlik görevlileri tarafından dış güvenliği ise jandarma personeli tarafından sağlanmaktadır. Merkez bünyesinde 104 geçici görevli özel güvenlik görevlileri çalışmaktadır. Merkez idaresi tarafından özel güvenlik görevlisi sayısının yetersiz olduğu; Merkez idaresinin arttırılması yönünde talepleri olduğu ifade edilmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

4.1. Değerlendirmeler

85. TİHEK'in ulusal önleme mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Merkez idaresince ziyaret heyetinin bütün bölümlere bekletmeksizin erişimi sağlanmış, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır. Bu çerçevede, Merkez idaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.
86. Tespit edilen eksiklikler dışında Akyurt Geri Gönderme Merkezinin mevcut fiziki şartlar, sosyal imkânlar ve mahpus-idare ilişkileri açısından genel olarak müspet bir niteliğe sahip olduğu görülmüştür.

4.2. Tavsiyeler

4.2.1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

87. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların Merkeze ilk gelişlerinde tutulma sebepleri, hakları ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmenin, yazılı ve anlayabilecekleri dilde sistematik olarak yapılması, bu amaçla farklı dillerde yazılı ve görsel materyaller hazırlanarak baro iletişim numaralarının görünür yerlere asılması,
88. Covid-19 Pandemisi süreci bağlamında, Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik küresel anlamda salgının önemiyetinin kavranabilmesi açısından bilinçlendirici eğitimler verilmesi; maske, dezenfektan dağıtımının düzenli bir rutine bağlanması, fiziksel mesafe tedbirlerinin özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca uygulanmasının özenle denetlenmesi hususunda hassasiyet gösterilmesi,
89. Gerek ortak alanlar gerekse de özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin barındırıldığı özel alanlarda genel bir sinek sorunu olduğu görülmüş olup bu hususun etkin bir plan çerçevesinde gerçekleştirilecek ilaçlama çalışmalarıyla sona ermesinin sağlanması,

90. Merkez kütüphanesindeki kitapların çocuk ve yetişkinlere hitap edecek şekilde farklı türlerde ve dillerde çeşitliliğinin artırılması ve kullanıma açılması,
91. Spor faaliyetlerinin haftada bir yapılması; hobi, eğitim gibi kursların açılması konusunda girişimlerin ivedilikle gerçekleştirilmesinin sağlanması,
92. Ankesörlü telefon sisteminin ivedilikle Merkez bünyesinde tesis edilmesi ve özgürlüğünden mahrum bırakılanların dış dünya ile iletişim sürelerinin artırılması,
93. Merkezin fiziksel koşullarına; arızalı kameralara ilişkin tadilat gerektiren işlerin ivedilikle tamamlanması konusunda girişimde bulunulması,
94. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların talepleri göz önünde bulundurularak kişisel hijyen malzemelerinin dağıtım sıklığını ve miktarının artırılması,
95. Alıkonuların avukata erişim hakları bağlamında barolarla doğrudan iletişime geçilerek; Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ve Merkez personeline yönelik adli yardım kapsamında avukatlık hizmeti ve idari gözetim kararına itiraz süreci; uluslararası koruma başvuru prosedürü hususlarında bilgilendirici seminerler verilmesi; adli yardıma erişim süreçlerinin kolaylaştırılması,
96. Barolarla işbirliği içinde, adli yardıma başvuru prosedürüne ilişkin özgürlüğünden mahrum bırakılanların anlayabileceği çeşitli dillerde kitapçıklar hazırlanarak; Merkez bünyelerinde dağıtımının sağlanması ve bu hususun takipçisi olunması,

4.2.2. Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler

97. Geri Gönderme Merkezlerinde görev yapmakta olan uzman ve uzman yardımcılarını ile meslek elemanları başta olmak üzere bütün personele yönelik olarak hazırlanan eğitim müfredatına işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgeleme eğitiminin dâhil edilmesi,
98. Merkezde gerçekleşen su kesintileri nedeniyle yaşanabilecek mağduriyetlerin önüne geçebilmek adına Ankara Büyükşehir Belediyesi ile gerekli çalışmaları yürüterek Merkeze şehir şebekesinden düzenli su hizmetinin sağlanması

4.2.3. Jandarma Genel Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler

99. Gerek güvenliğin tesisi gerekse de insan hakları temelli anlayış çerçevesinde sevkler sırasında özgürlüğünden mahrum bırakılanların temel ihtiyaçları açısından personel

yetersizliği sebebiyle kısıtlamalar getirilmemesi adına jandarma personel sayısının; bilhassa jandarma kadın personel sayısının artırılması,

4.2.4. Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler

100.Merkezde gerçekleşen su kesintileri nedeniyle yaşanabilecek mağduriyetlerin önüne geçebilmek adına Merkeze şehir şebekesinden düzenli su hizmetinin sağlanması için gerekli çalışmaların yapılması

hususları tavsiye edilmektedir.

KARŞI OY GEREKÇESİ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.

ı) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.

j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev **İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.**

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMELİK** ile yerine getirilir. Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yapılan ziyaretler adli bir vakanın soruşturması veya bir teftiş şeklinde yapılamaz. Cezaevleri özelinde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda İdarenin sorumlu olduğu hususlar ile mahkûmların hak ve yükümlülükleri açıkça belirtilmiştir. Bu Kanunun uygulanmasını denetlemek te Kurumun görevi değildir.

Ancak Kurumun raporlarında Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır. “İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara yansıtarak Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyiz.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

